

Yhteinen palveluvirka 2024

Diakoniatyöntekijöiden Liiton keskustelunavaus diakonian vihkimysvirkaan

Piispainkokous on 30.1.2024 pidetyssä kokouksessaan käynnistänyt uudelleen diakonaatti-työskentelyn. Uudistuksen teologista pohjaa selvittämään on asetettu työryhmä, jolta odotetaan esitystä vuoden 2024 loppuun mennessä.

On tärkeää, että diakonian vihkimysvirkaan liittyvä valmistelu saadaan jälleen eteenpäin. Diakoniatyöntekijöiden Liitto on viimeksi vuonna 2018 linjannut diakonaattikysymystä Yhteinen palveluvirka-dokumentissa.

Kirkkomme virka on kolmisäikeinen

Piispainkokouksen mukaan taustalla on tarve selkiyttää virkanäkemyistä sekä täyttää kirkkomme ekumeenisia sitoumuksia. Kirkkokäsikirja osoittaa jo, että kirkkomme virkateologia on kolmisäikeinen ja sitä pidetään ekumeenisissa asiakirjoissa kirkkojen yhteisenä näkemyksenä.

Diakoniatyöntekijöiden Liitto on aikaisemmissa kannanotoissaan yhtynyt näkemykseen kirkon kolmisäikeisestä virasta, joka muodostuu diakonian virasta, piispan virasta ja pappisvirasta.

Diakonian vihkimyksen tulee olla edellytyksenä diakonian palvelusviran hoitamiselle. Edellä mainittua koskevat määräykset on liitettävä kirkon säädöksiin vastaavalla tavalla, kuin nyt on pappisvirasta.

Yhteinen messu vihkimyksille

Piispainkokouksen suositus diakonian virkaan vihkimisen käytännöistä on selkiyttänyt ja yhtenäistänyt vihkimystä sekä samalla linjannut kirkkomme käsitystä diakonian vihkimysvirasta.

Kirkossamme on yleistynyt toimintamalli, jossa pappis- ja diakonian virkaan vihittään yhteisessä messussa. Muotoutunut käytäntö on myös virkateologisesti merkittävä. Yhteinen vihkimysmessu on otettava käyttöön kaikissa hiippakunnissa.

Vihkimyksellä ei ratkaista seurakuntien rekrytoinnin ongelmia

Piispainkokous on lähtenyt hakemaan virkateologista ratkaisua, joka yhdistäisi erityisesti diakonian ja kasvatuksen virkoja. Piispainkokouksen mukaan tällä halutaan vastata kirkon työn ja sen virkojen kehityshaasteisiin tulevaisuudessa. Asiakirjassa ei tarkemmin kuvata, mitä nämä tulevaisuuden haasteet mahdollisesti olisivat.

Piispainkokous nostaa esiin väitteen tarpeesta purkaa työalakeskeisyyttä ja virkaratkaisu nähdään vastauksena tähän. Tavoitteena näyttäisi olevan, että diakonian vihkimysvirkaan vihitty voisi liikkua eri työaloilla ja erilaisissa tehtävissä.

Vuoden 2018 kannanotossa liitto on todennut, että ensi vaiheessa jo nyt diakonian virkaan vihityt tulisi liittää osaksi kolmisäikeistä virkaa, jotta päästäisiin eteenpäin jumittuneesta tilanteesta. Näkemys seuraa mm. perustevaliokunnan lausuntoa vuodelta 2015. Diakonian vihkimysvirka voidaan nähdä yksinomaan karitatiivisena virkana, mutta liitto on pitänyt mahdollisena myös muiden ammattiryhmien liittämisen vihkimyksen piiriin (2018, kohta 2).

Koska virkaan vihkimyksen perusteluja on haettu myös samansuuntaisen koulutuksen kautta, olisi tällöin perusteltua, että diakonian virkaan vihittäisiin diakonian, nuorisotyön ja varhaiskasvatuksen ohjaajan tehtäviin kutsuttu henkilö, joka täyttää kirkkohallituksen määräämät kelpoisuusehdot.

Lähetyksen- ja kansainvälisen työn ohjaaja voidaan vihkiä diakonian virkaan, mikäli hänellä on jokin edellä mainituista kelpoisuuksista. Suoraan tällaisen viran haltijaa ei tule liittää vihkimyksen piiriin, koska nykyisin viran kelpoisuusehdot ovat epäselvät ("tai muu soveltuva korkeakoulututkinto") ja voivat lähinnä aiheuttaa sekaannusta sekä luoda erikoisen ohituskaistan vihkimyksille sekalaisilla tutkinnoilla.

Ajatus vihkimyksellä ratkaistavasta rekrytointiongelmasta ei ole kannatettava. Vihkimysvirka ei tee vihitystä kaiken asiantuntijaa ja osaajaa. Työyhteisöjä, tehtävänkuvia ja palkkausta tulee kehittää niin, että palvelussuhdevirat ovat houkuttelevia diakonian ja kasvatuksen asiantuntijoille. Seurakuntien tulee myös huolehtia riittävien resurssien kohdentamista työaloille, jotta tehtävät voidaan hoitaa asianmukaisesti.

Laajat hengelliset oikeudet palvelevat tulevaisuuden seurakuntaa parhaiten

Parhaiten seurakuntia palvelee se, että diakonian vihkimysviralle suodaan mahdollisimman laajat oikeudet palvella seurakuntaa sananjulistajina ja kirkollisten toimitusten kautta. Aikaisemmin on esitetty "maltillisia oikeuksia", jotka käytännössä ovat mahdollisia jo nyt, kuten saarnaaminen kirkkoheran luvalla tai oikeus avustaa ehtoollisen jakamisessa. Tällaiset eivät olisi mitään uudistuksia.

Vuoden 2018 kannanotossa on esitetty, että diakonian viran tehtäviin lisätään oikeus saarnata, toimittaa sanajumalanpalvelus, avustaa ehtoollisen jaossa, toimittaa kotiehtoollinen sekä avioliiton siunaaminen ja hautaan siunaaminen. Varhaisen kirkon esimerkkien mukaisesti sekä ekumeenisesti tarkastellen myös kasteen toimittaminen olisi luonteva tehtävä diakonian vihkimysviralle, eritoten, jos viran piiriin liitetään kasvatuksen työntekijöitä.

Nämä muutokset diakonian viran oikeuksiin oikeastaan vain vahvistavat jo olemassa olevan käytännön saarnaamisesta, ehtoollisavustajana toimimisesta ja sanajumalanpalveluksen toimittamisesta. Uutta olisi avioliiton siunaaminen, hautaan siunaaminen ja kasteen toimittaminen sekä siunatun ehtoollisen viemisen sijasta kotiehtoollisen toimittaminen, kuten lehtoreille aikanaan mahdollistettiin.

Erityisesti pienissä seurakunnissa diakonian virkaan vihittyjen osallistuminen jumalanpalvelustoimintaan on jo nyt merkittävässä asemassa. Voidaan olettaa, että tulevaisuudessa näitä tehtäviä tulee yhä enemmän diakoniatyöntekijöiden hoidettavaksi ja siksi hengellisiä oikeuksia tulee rohkeasti laajentaa.

Uudet tehtävät edellyttävät riittävää koulutusta ja perehdytystä. Siirtymävaiheessa koulutus voidaan hoitaa seurakunnissa, kunnes kouluttavat oppilaitokset ja muut koulutuksenjärjestäjät pystyvät tuottamaan tarvittavaa lisäopetusta.

Hallinnollinen osallistuminen yhteiseen pooliin

Virkakeskustelun ilmeisen vaikea, ellei vaikein, aihe on ollut diakonian viran hallinnolliset oikeudet. Ulkopuolelle jättämistä on perusteltu esimerkiksi pelolla hallinnon paisumisesta ja monimutkaistumisesta tai nimorekisterin ylläpitämisen vaikeudella. Vallasta keskustelu on vaikeaa, varsinkin jos taustalla on sanoittamatonta pelkoa vallan jakautumisesta ja pyrkimystä oman valta-aseman turvaamiseen.

Diakonian viran merkitys kirkossa tulisi tänä päivänä olla kristallin kirkas. Siksi diakonian viran aseman vahvistaminen kirkon hallinnossa on tärkeä askel kohti kokonaisvaltaista ja tasapainoista kirkkoa.

Diakoniatyöntekijöiden Liitto on esittänyt vuoden 2018 kannanotossa mallia, jolla vältetään edellä lueteltuja pelkoja mahdollisimman pitkälle. Liiton näkemyksen mukaan diakonian viralla ei ole

tarpeen olla erillistä kiintiötä, vaan kaikki virkaan vihityt valitsevat keskuudestaan yhteisesti edustajansa kirkolliskokoukseen, kapituleihin ja kirkkohallitukseen. Kaikilla virkaan vihityillä on mahdollisuus asettua ehdolle ja äänestää ketä tahansa virkaan vihittyä ehdokasta. Näin toteutettuna diakonian virran hallintoon osallistuminen ei johda kirkollisen hallinnon paisumiseen ja monimutkaistumiseen, eikä edellytä erillisiä valintaprosesseja.

Tässä yhteydessä on myös syytä uudelleen selvittää, voidaanko äänioikeus rajata vain kirkon palveluksessa (seurakunnat, kirkkohallitus, kapitulit) oleville. Tämä osaltaan selkiyttäisi äänioikeutettujen selvittämistä ja vaalitoimituksen järjestämistä.

Tuomiokapitulissa tulee olla diakonian vihkimysviran edustajia

Hiippakunnan tuomiokapitulissa tulee olla diakonian vihkimysviran edustajia. Yhtäältä tämä käytäntö perustuisi vanhan kirkon perinteeseen, jossa piispan läheisenä työtoverina diakoni oli keskeinen toimija ja valtuutettu, ja toisaalta tämän ajan tarpeisiin tukea ja kehittää paikallisseurakuntien diakonia- ja kasvatustyötä.

Tuomiokapitulissa diakonian viran edustaja toisi käsiteltäviin asioihin näkökulmia, jotka täydentäisivät muiden virkojen näkemyksiä ja varmistaisi, että diakoninen ääni kuuluu kirkon päätöksenteossa. Diakonian viran edustaja tuomiokapitulissa korostaisi myös viran hengellistä ulottuvuutta sekä avustaisi piispaa vihkimyksissä sekä yhteydenpidossa vihittyihin.

Tiivistetysti:

1. Kirkkomme virka on kolmisäikeinen, koostuen diakonian virasta, piispan virasta ja pappisvirasta.
2. Diakonian virkaa koskevat määräykset on liitettävä kirkon säädöksiin vastaavasti kuin pappisvirka.
3. Yleiseksi käytännöksi yhteinen vihkimysmessu diakonian virkaan ja pappisvirkaan vihittäville.
4. Diakonian vihkimysvirka voidaan nähdä yksinomaan karitatiivisena virkana, mutta myös kirkon nuorisotyönohjaajia ja varhaiskasvatuksen ohjaajia voidaan liittää vihkimyksen piiriin.
5. Laajat hengelliset oikeudet palvelevat tulevaisuuden seurakuntaa parhaiten
 - Oikeus saarnata
 - Oikeus toimittaa sanajumalanpalvelus
 - Oikeus jakaa ehtoollista
 - Oikeus toimittaa kotiehtoollinen
 - Oikeus toimittaa avioliiton siunaaminen
 - Oikeus toimittaa hautaan siunaaminen
 - Oikeus toimittaa kaste
6. Uudet tehtävät edellyttävät riittävää koulutusta ja perehdytystä, joka alkuun voidaan toteuttaa seurakunnissa.
7. Hallinnollinen osallistuminen toteutetaan kaikkien virkaan vihittyjen yhteisen poolin kautta
 - Kaikki virkaan vihityt valitsevat yhteisesti keskuudestaan edustajat ilman kiintiötä.
 - Kirkossa tulisi uudelleen selvittää mahdollisuus rajata äänioikeus vain kirkon palveluksessa oleville vihkimysviran edustajille.
8. Hiippakunnassa tulee olla diakonian vihkimysviran edustajia.